

TEMEL KAVRAMLAR

Dayanak Varlık

Üzerine vadeli işlem sözleşmesi düzenlenen ekonomik varlık, finansal varlık, gösterge, mal, kıymetli maden, tarımsal ürünlerdir.

Spot Fiyat

Teslim ve teslim işlemi çok kısa bir süre içinde gerçekleştirilecek alım satımlarda o an için geçerli olan piyasa fiyatıdır.

Vadeli Fiyat

Alım satım konu olan ürünün fiyatının bugünden teslim edilerek teslim ve teslimünün gelecekte yapılacağı sözleşmelerde belirlenen fiyattır. Vadeli fiyat taşıma maliyetini içermektedir.

Uzlaşma Fiyatı

Borsalarında alım satım konu olan vadeli işlem sözleşmelerine ilişkin teminatların güncellenmesi ve gün sonu kar ve zararın hesaplanmasında baz alınan fiyat uzlaşma fiyatıdır. Uzlaşma fiyatı kapanış fiyatından farklı olabilir.

Son İşlem Günü Uzlaşma Fiyatı – Vade Sonu Uzlaşma Fiyatı

Son işlem gününde hesaplanan uzlaşma fiyatıdır. Son işlem günü uzlaşma fiyatı, vadeli işlem sözleşmesindeki tarafların yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde baz alınacak uzlaşma fiyatıdır.

Baz Fiyat

Günlük Fiyat Hareket limitlerinin hesaplanmasında kullanılan, bir önceki günkü uzlaşma fiyatını veya sözleşmenin işleme açıldığı günde Borsa tarafından öngörülen yöntemler kullanılarak belirlenen fiyattır.

Baz ve Baz Riski

Taşıma maliyeti modeline göre spot fiyat ile vadeli fiyat arasındaki fark bazdır. Baza etki eden unsurların değişmesi sonucunda bazda meydana gelen değişimler ise baz riskidir. (Baz ve baz riskinin, baz fiyat ile herhangi bir ilişkisi yoktur)

Açık Pozisyon

Herhangi bir sözleşmede yapılan alım satım işlemleri sonucunda oluşan kısa ve uzun pozisyonların toplamının yarısı açık pozisyonudur.

Sözleşme Büyüklüğü

Her bir sözleşme ile alım veya satım konu olan miktardır.

Başlangıç teminatı

Her bir sözleşmede işlem yapabilmek için takas kurumuna yatırılması zorunlu olan tutardır. Tutar veya oransal olarak belirlenir. (Sözleşme başına 200 YTL veya sözleşme büyüklüğünün %10'u gibi)

Sürdürme Teminatı

Başlangıç teminatının zarar sonucu düşebileceği en yüksek seviye sürdürme teminatı seviyesidir ve başlangıç teminatının %'si olarak belirlenir. (Örneğinin %75 gibi)

Teminat Tamamlama Çağrısı

Yatırımcının teminatının sürdürme teminatı tutarının üst sınırının (Örneğin başlangıç teminatının %75'inin altına) düşmesi halinde yatırımcının teminatını en az başlangıç teminatı seviyesine çıkartması istenir.

Kısa Pozisyon

Vadeli işlem sözleşmelerine ilişkin işlemlerde sözleşmeye konu teşkil eden dayanak varlığın sözleşmenin vadesinde teslim edilmesini içeren pozisyonudur. Kısa pozisyon sahibi dayanak varlığı teslim etme yükümlülüğü altındadır.

Uzun Pozisyon

Vadeli işlem sözleşmelerine ilişkin işlemlerde sözleşmeye konu teşkil eden dayanak varlığın sözleşmenin vadesinde teslim alınmasını içeren pozisyonudur. Uzun pozisyon sahibi nakdi sorumluluğu yerine getirmek yükümlülüğü altındadır.

Yayıma (Fark) Pozisyonu

Her bir hesap için aynı anda, aynı sözleşmenin farklı vadelerinden birinde uzun, diğerinde kısa pozisyon alınmasıdır.

Yayıma (Fark) Teminatı

Yayıma pozisyonu için yatırılması gereken teminattır. Bu teminat başlangıç teminatından farklıdır.

Pozisyon Limiti

Bir hesap sahibinin vadeli işlem sözleşmesinin çeşitli vadelerinde ayrı ayrı ve toplam olarak alım veya satım yönünde pozisyon alabileceği toplam sözleşme sayısı (mutlak pozisyon limiti) veya oranıdır (oransal pozisyon limiti.)

Son İşlem Günü

Vade ayı içerisinde işlem yapılabilecek son gündür. Son işlem günü sonunda açık pozisyonların belirlenen teslimat şekline göre kapatılması zorunludur..

Teslimat Şekli

Son işlem gününde açık pozisyon sahiplerinin yükümlülüklerini yerine getirme şeklidir. Teslimat şekli fiziki veya nakdi mutabakat olarak belirlenebilir. Fiziki teslimat alım satıma konu olan dayanak varlığın fiziken teslim edilmesidir. Nakdi mutabakat ise son gün uzlaşma fiyatı ile ters işlem yapılarak pozisyonların kapatılması ve kar/zararın ilgili hesaplara yansıtılmasıdır. Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası'nda nakdi mutabakat geçerlidir.

Günlük Fiyat Hareket Sınırları

Yüzdesel olarak sözleşme fiyatının gün içinde bir önceki günün uzlaşma fiyatına göre hareket edebileceği alt ve üst sınırlardır. (-/+ %10 gibi)

Nakdi Mutabakat

Açık pozisyonların vade sonunda uzlaşma fiyatı üzerinden kapatılmasıdır.

Olağanüstü Durum Teminatı

Olağanüstü durumlarda Borsa tarafından bulundurulmasına karar verilen ek işlem teminatlarıdır.

Alicılar ve Satıcılar

Alicılar uzun pozisyon sahipleri, satıcılar ise kısa pozisyon sahipleridir.

İşlem Teminatları

Başlangıç teminatı, sürdürme teminatı, yayılma pozisyonu teminatı ve olağanüstü durum teminatlarıdır.

Ters İşlem ile Pozisyonların Kapatılması

Aynı vadeli sözleşmede uzun pozisyon sahiplerinin kısa pozisyon olarak, kısa pozisyon sahiplerinin ise uzun pozisyon olarak pozisyonların kapatılmasıdır.

